Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Alfonso Pagonabarraga Gastelurrutia

Abadiño, Bizkaia (1928-2021)

Aurkibidea

Biografia

Muntsaratz auzoko Bolinaga "Boliña" baserrian jaio, hazi eta bizi izandakoa. Aita bertakoa zuen eta ama Gaztelu auzokoa. Hamar seme-alabetan zazpigarrena izan zen. Abadiñoko eskolako kontuak, tabakoa erein zutenekoa, Ermandadeko "listeru" zen garaietako kontuak, barbero lanetan ibilitako urteak... ekarri ditu gogora elkarrizketan Fidela Mendiolea bere emazteagaz batera.

Zintak

ABD-008

- **Proiektua**: Abadiñoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2012-11-09
- **Iraupena**: 70 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea

ABD-009

- **Proiektua**: Abadiñoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2012-11-09
- **Iraupena**: 73 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Pagonabarraga abizenaren jatorria

- **Erref**: ABD-008/002
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:02:14. **Bukatu**: 00:03:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bere aitaren aldeko senitartekoak ere,, Pagonabarraga abizenekoak, ere bertakoak ziren, Muntsaratz auzoko Bolinaga "Boliña" baserrikoak. Pagonabarraga izeneko etxea Atxondoko Arrazola auzoan dago eta han du jatorria bere abizenak.

2. Eskolan gutxi ikasi zuten

- **Erref**: ABD-008/008
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 00:08:49. **Bukatu**: 00:12:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Umetan beti zuten baserrian lan egin beharra. Eskolari ez zitzaion garrantzirik ematen. Denak joaten ziren eskola berera, neskak eta mutilak banatuta. Zazpi urterekin hasten ziren eta 14 urtera arte joaten ziren. Fidelak dio gerraren ondorioz, maistrak sarri aldatzen zizkietela eta gutxi ikasi zutela. Alfonsok maisua euskararen arerio zela dio eta erdaraz egin behar zutela. Alfonso fraidetzara nahi izan zuten bideratu. Abadiñoko udaletxea dagoen tokian zegoen orduko eskola.

3. Maisuak euskarazko dotrinagaz harrapatu eta jo zuenekoa

- **Erref**: ABD-008/009
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:12:10. **Bukatu**: 00:14:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Dotrina herriko abadeak ematen zien eta euskaraz jasotzen zuten. Behin eskolan, erdarazko koadernoaren azpian jarri zuen euskarazkoa eta maisuak harrapatu zuen. Palu batekin matrailean jo eta bi arraia marraztu zizkion, espainiar bandera marraztu balio bezala.

4. Eskolara joan barik, baserriko lanetan

- **Erref**: ABD-008/010
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:14:08. **Bukatu**: 00:15:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Baserrian beti zuten lan asko eta askotan ez zuten eskolara joateko astirik. Itaurrean, behien aurretik, joaten ziren sarritan soloa landuz. Maisu-maistrak ere erdaldunak ziren eta horrek asko zaildu zuen ikasteko prozesua.

5. Eskolara oinez

- **Erref**: ABD-008/011
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:15:29. **Bukatu**: 00:17:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Muntsaratz auzotik Abadiñoko Zelaietara joaten ziren eskolara. Egunero joan behar izaten ziren haraino, eguerdian etxerako joan-etorria eginez. Orduan errepidean ez zebilen autorik, gurdi batzuk baino ez. Zelaietako eskolan Abadiñoko zein auzotakoak batzen ziren azaltzen dute, Durangoko baserri batzuetakoak ere bertara joaten ziren.

6. Eskolan ez zuten azterketarik izaten

- **Erref**: ABD-008/013
- **Iraupena**: 0:02:02. **Hasi**: 00:18:28. **Bukatu**: 00:20:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Alfonsok dio berak ez zuela eskola-libururik; Fidelak, ostera, entziklopedia du gogoan. Dotrina abadeak ematen zien goiz erdian eskolatik udaletxeko areto batera joanda. Nahiz eta ez ikasi askorik, emaitza onak izaten zituzten beti. Alfonsok bere bizitzako lehen azterketa gidatzeko baimena ateratzerakoan egin zuela du gogoan.

7. Abadiñon ez zekien ia inork erdaraz

- **Erref**: ABD-008/014
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:20:30. **Bukatu**: 00:23:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Maisu-maistrak erdaldunak izan arren, beraien artean dena egiten zuten euskaraz. Abadiñon oso gutxik zekien sasoi hartan erdaraz. Pertsona nagusiek ez zekiten erdaraz. Horri buruzko anekdota bat kontatzen du Alfonsok.

8. Etxean ere jasotzen ziren erlijio ezagutzak

- **Erref**: ABD-008/015
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:23:42. **Bukatu**: 00:24:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Eskola derrigorrezkoa zen eta dotrina hautazkoa; hala ere, dotrina ere derrigorrezkotzat zuten. Beraiek ere beraien seme-alabei etxean irakatsi zizkieten euskarazko errezoak. Etxean ere arrosarioa egunero errezatzen zuten.

9. Mutikoetako jolasak: txapuetan, txirikiletan...

- **Erref**: ABD-008/016
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:24:38. **Bukatu**: 00:28:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Eskolako jolasaldian zertara jolasten zuten: pilotan, tronpan, txapuetan (pospolo kaxekin)... Fidelak gutxi jolastu zuen umetan, ahizpa mutua zaindu behar izaten baitzuen. Txirikiletan jolasari buruzko azalpenak ematen ditu Alfonsok. Behin istripu txiki bat izan zuen Alfonsok txirikiletan zebilela.

10. Pilotak eta panpinak

- **Erref**: ABD-008/018
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:30:21. **Bukatu**: 00:32:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Pilotan aritzen ziren mutikotan. Etxean egiten zituzten pilotak. Fidelak umetan bazituztela panpinak dio, baita horiek eramateko aulkitxoak ere. Alfonsoren etxean hamar neba-arreba ziren eta sekula ez zuen panpinarik ikusi; Fidelarenean hiru ume baino ez ziren.

11. Baserrian urte osoan zuten lana

- **Erref**: ABD-008/020
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:34:18. **Bukatu**: 00:36:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Baserriko kontuak eta lehen zuten bizimodua ezin daitekeela kontatu dio Fidelak: "ezin da sinetsi zenbat lan egin behar zen". Patata, artoa, garia, ira... urte osoan zehar zuten lana. Bizimodua baserritik atera behar zen eta egin beharra zegoen, besterik ez.

12. Errazionamendua urte askoan

- **Erref**: ABD-008/021
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:36:01. **Bukatu**: 00:37:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra garaian hasita handik urte askoan oraindik ere, ogia eta beste hainbat gauza errazionamenduan hartzen zituzten. Hala ere, ogia, taloa zein morokila etxean egiten zuten.

13. Gari lanak eskuz egitetik makinaz egitera

- **Erref**: ABD-008/024
- **Iraupena**: 0:00:41. **Hasi**: 00:39:19. **Bukatu**: 00:40:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Antzina gari lanak eskuz egiten ziren. Gero makinak etorri ziren eta beharrok erraztu zituen.

14. Garia: erein, ebaki, eskutak egin, jo...

- **Erref**: ABD-008/026
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:40:19. **Bukatu**: 00:43:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:
Garia Domu Santuetatik Gabonak bitartean ereiten zen. Ekaina bukaera aldean, San Pedro inguruetan, ebakitzen zen. Gari lanetan makinek lana asko erraztu zuten. Gari-eskutak lastoarekin berarekin lotzen zituzten. Gari-eskutak zelan jotzen zituzten.

15. Errotara irina egiten

- **Erref**: ABD-008/027
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:43:25. **Bukatu**: 00:46:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Inguruan errota asko zituzten, horietako batzuk aipatzen ditu Alfonsok. Eroandakotik ehuneko hamarra kentzen zien errotariak eta gainerakoa etxera ekartzen zuten.

16. Artoaren atal guztiak aprobetxatzen dira

- **Erref**: ABD-008/029
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:46:59. **Bukatu**: 00:48:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:
Artoaren atal guztiak aprobetxatzen dira: artaburua, artondoa (lastoa), maluta... Ez dute malutaz egindako koltxoirik ezagutu.

17. Zer da "galine"?

- **Erref**: ABD-008/030
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:48:23. **Bukatu**: 00:49:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
"Galine" zer den azaltzen dute.

18. Zer dira "artondoa" eta "maluta"?

- **Erref**: ABD-008/031
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:49:16. **Bukatu**: 00:49:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak

Laburpena:
"Artondoa" eta "maluta" zer diren azaltzen dute.

19. Tabakoa ereiten

- **Erref**: ABD-008/033
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:50:06. **Bukatu**: 00:53:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:
Arto-bizarrak agian mutikotan erretzen zela diote, baina ez dute gogoan. Alfonso umea zela, tabakoa ereiten zuten etxean; tabakoaren lan-prozesua azaltzen du. Auzoko batzuek luzaroan erein zuten tabakoa. Maiatza inguruan ereiten ei zen eta urri aldera batu.

20. Ilargiaren garrantzia

- **Erref**: ABD-008/034
- **Iraupena**: 0:01:22. **Hasi**: 00:53:11. **Bukatu**: 00:54:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Ilargiak garrantzia handia zuen baserriko behar askotan. Esate baterako, txerria beti ilbeheran hiltzen zen. Soloko beharretarako ere beharrezkoa zen ilargiari erreparatzea.

21. Iratan basora

- **Erref**: ABD-008/036
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:55:37. **Bukatu**: 00:57:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Fidelaren etxekoek iratan San Fausto inguruan joaten ziren, pare bat egunez aritzen ziren behar horretan lagun asko batzen baitziren; Alfonsoren etxekoak, ostera, hiruzpalau hilabetez aritzen ziren. Asko Urkiola aldera joaten ziren. Gurdia erabiltzen zuten ira garraiatzeko.

22. Gurdia eta bere lexikoa

- **Erref**: ABD-008/037
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:57:47. **Bukatu**: 00:59:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Aurreko pasartean iratan gurdiarekin joaten zirela kontatu dute. Pasarte honetan gurdi horiek zelakoak ziren azaltzen digute. Marrazki bat aurrean dutela, gurdiaren erabilera eta honen atal desberdinei zelan deitzen zieten azaltzen dute.

23. Uztarria eta bere lexikoa

- **Erref**: ABD-008/038
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:59:17. **Bukatu**: 01:00:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
Ganaduari jartzeko uztarriaren marrazkiari begira, atal desberdinen izenak aipatzen dituzte.

24. Uztarriko ardi-larrua eta zapak

- **Erref**: ABD-008/040
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 01:00:36. **Bukatu**: 01:01:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Ganaduari jartzeko uztarriaren marrazkiari begira, ardi-larrua eta zapak zertarako erabiltzen ziren azaltzen dute.

25. Goldearen erabilera

- **Erref**: ABD-008/045
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 01:04:33. **Bukatu**: 01:06:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Behiak labrantzarako erabiltzen zituzten, goldearekin. Goldea zelan erabiltzen zen eta zelan dabilen azaltzen du Alfonsok.

26. Area eta narra

- **Erref**: ABD-008/046
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 01:06:10. **Bukatu**: 01:08:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Labrantzan goldea pasatu ostean, area eta narra pasatzen zituzten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-29

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com